

Skrita književnica: Beatrix Tauber – Batre Pavačeva

Lani smo kod jubilejov preskočili 150-ljetni rođendan Beatrice Tauber, žene Ivana Pinezića (Pavin) iz Koljnofa, ka je za vrime kot jednostavna seoska žena otpjevala/jačila boli i tuge Prvoga svetskoga boja 1914. i 1915. ljeta u obliku molitav. Bila je duga ljeta skrita književnica sa zagonetnim okolnostima. Odgonetnula je ganjku Lovasné Szabó Ágnes u knjigi o spominki na Prvi svjetski boj u Koljnofu 2017. ljeta u madjarskom jeziku. (U Madjarskoj žena dobije k prezimenu muža nastavak -né). U Madjarskoj to zovu „falukutatás“ = istraživanje prošlosti sela, za što postoj i udruženja privatnoga ili samoupravnoga karaktera. (Takovo društvo je lani u Pe-restegu prezentiralo i pjesme Filipa Sedenika u madjarskom prijevodu.).

KOLJNOF – Neobično, ne! Čisto nevjerojatno, nečujeno je u gradišćansko-hrvatskoj književnosti, da bi bio negdo zatajio svoje ime, svoj identitet pri publiciranju svojega literar-

noga djela. Ali po svemu imamo takov slučaj u pitanju Elizabete Egresits/Egrešić s publikacijama u Šopronu 1915. lj. pod naslovom »Spominak na 1914. i 1915. leto kad je vas svit va oružju i strašnom boju stal. Jačke na duhovno batrenje našega ljuctva, spisane kroz Elisabetu Egresits iz Koljnofa«, Šopron 1915., četiri izdanja, od drugoga izdanja se proširuje sadržaj. Te jačke je spjevala po Lovasné Szabó Ágnes, Beatrixa Tauber, udata Pinezić. *)

Egresits/Egrešić Elisabeta, dobročiniteljica, t. j. mecena knjig »Spominki« je hižno i/ili obiteljsko ime Simonék = Simonovi, Liza néni = Teta Liza je žena Jánosa Egrešića, ki su bili, izgleda, imućniji/bogatiji i imali i razumivanje za jačke, ke je teta Liza redom u crikvi i zjačila. Elisabeta Egrešić (Simonova) je rođena 6.11. 1875. ljeta u Koljnofu a onde je i umrla 29.10.1942. ljeta.

Pinezić/Tauber Beatrix = Batre néni/Batre, narodna pjesnikinja nabožnoga karaktera. Rodila se je 11. maja 1871. lj. u Koljnofu. Elementarnu/osnovnu školsku izobrazbu je došla u rodnom selu, u 4+2 raz-

rednoj školi. I učitelj Mihovil Naković je ju podučavao. Familija Tauber potiče iz Nimške. Udata 1890. za Jánosa/Ivana Pinezića/Pinezića, Pavac/Pavini, druga mu je žena. Porodila je, ako to odgovara 15 dice, od kih je 13 umrlo vrlo rano. Batre je pomrla 23. julija 1943. ljeta.

Po svidočanstvu kćere Ane, 1984. ljeta: „Majka je pisala pjesme/jačke o starom boju, sve u koljnofskom hrvatskom jeziku. Ja sam te ceduljice, na ke je napisala svoje pjesme, odnesla teti Šimon, ka je je pak dala tiskati“. Te pjesme je pak prevela na madjarski jezik Lovasné Szabó Ágnes i objavila u svojoj monografiji o koljnofski spominki na Prvi svjetski boj (PSB).

Pitamo se, zač je morala u tajnovitosti (madj. titokban) pisati svoje pjesme? Da li je dost prihvatiti obrazloženje: ...mert a férje folyamatosan dorgálta a mihaszna ténykedésért. ..., már megint költesz, már megint irogatsz, hol az ebéd? [...ar je ju muž redovito karao zbog bezhasnovitoga djela. ... ponovno izmišljaš jačke, na novič pišeš, kade je objed?], a ona je samo: *Dúdolgatott, dúdolgatott, aztán megszületett a költemény. ...m,m,m, Mária segíts, meg ilyesmit.* [Jačikala, jačikala je u sebi i na kraju je nastala jačka/pjesma. Na pr. „Pomozi nam, o Marija“ i tako slično]. A kad je bila gotova s jednom pjesmom dala je to friško kćeri Ani, ka je bižala s njom teti Lizi, ka je imala mogućnost da to dā i tiskati. Liza

SPOMINAK

NA

1914. i 1915. LETO

KAD JE VAS SVIT VA ORUŽJU
I STRAŠNOM BOJU STAL.

Mary
JAČKE

na duhovno batrenje našega ljuctva,

spisane kroz

Elisabetu Egresits
iz Koljnofa.

PIRI I SZÉKELY TISKARA, SOPRON,
1915.

Naslovna stranica jačak E. Egrešić

néni azután kinyomtatta Sopronban. Anyánk nem engedte a nevét ráírni a könyvecskére. Ő azt titokban tartotta. Aztán megjötték ezek a könyvecskék, és az igen tetszett neki. De Liza néni akkor már ezeket az énekeket mind elénekelte, ... Nagyon szép énekeket költött! Nemcsak éneket, hanem imádságot is, litániákat is írt az én anyám. [Teta Liza je je pak dala tiskati u Šopronu. Naša majka nije dala zapisati svoje ime na knjižicu. Ona je to držala u tajnosti. A onda su došle ove knjižice i jako su joj se vidile. Ali teta Liza je onda već odjačila sve ove jačke. ... Jako lipe jačke/pjesme je sastavljala! Ne samo jačke, nego isto tako i molitve, i litanije je sastavila moja majka.] Ali zna se, da je pisala i jačke za pir/svatovske, ke su ostale u rukopisi. *Nagyanya sokat írt. Hamar megfőzött valamit, azután megint írt.* [Staramat su čuda pisali. Friško je nešto sku- ➔

Molitva za vošćane va boju.

Bože vsemogući, Gospodin šeregov, va poniznosti klečimo pred Tobom; ponizno Te prosimo; blagoslovi vse sine i oce va boju. Kod Tebe je pomoć, kog Tebe je moć, tvoja je pomagajuća i plaćajuća milošća. Vse okolo smo s pogibeli zajuteti, Bog pomoćnik naš, k Tebi nut kričimo. Ljubezni naš otac neka nas zaostavit. — Presveto Serce Jezušev, pred tvoj oltar polažemo i serce naši vojakov, strani je va svoje sv. Serce ter je brani. — Mila naša Majka, poglej na tvoje sinke, ki va jezero pogibeli stoju, kad tvoj orsag branu; poj šnjimi na bojno polje, blagoslovi njevo oružje i tvojom materinskom ljubavom je brani. — Sveti angjeli čuvari, stante na stran naši dragih i je segurno peljajte čez velike pogibeli. Vsemogući Bože, zdigni naše zastave i pel-

— 81 —

jaj na slavodobiće naše oružje! Mila naša Majka, Ugarska Patrona, tvoje ljudstvo kriči k Tebi: devet stov let si nas branila, zato zopet Tebi zručamo našu domovinu. Ne glej na naše grihe i ne zahiti tvoje siromaške sine. Sv. Štefan kralj i sv. Ladislav bodte vašema ljudstvu na pomoć i je na dično dobivanje peljajte, Amen.

hala i po tom je na novič počela pisati.]

Ona (teta Liza) si zaslužuje kot dobročiniteljica posebno priznanje u zahvalnosti, ar prez nje velikodušnosti/aldovnosti ne bi mogli posjedovati i čitati ov važan književni dokument. A tajnu je vjerno čuvala!

Batre je od ditinstva ljubila pjesmu/jačku, u prvom redu ono ča je čula u crikvi, sakralne, crikvene jačke. Za vrime Prvoga svitskoga boj, ponukana od strahovitih dogadjajev u boju je počela pisati svoje jačke. Oponašala je crikvene jačke, držala se nabožnih melodijov i formov. Tako je teta Liza u hodočasnoj crikvi BDM jačila originalne koljnofske jačke od Batre, ar: *Anyánk nem volt éneklésre való.* [Ar naša mat nije bila za jačenje.]. Ali Ana, kćer je svidočila, da su ljudi govorili, da Batre teta zato zna tako lipe jačke pisati, ar njoj sve to dojde iz srca. Mogli bi se i pitati: a zač nimamo iz kasnijega vrimenta nikakovoga pjesničkoga svidočanstva ili to leži u kakovom kutu, na podu ili kade drugdir u rukopisnom obliku kot ništvidni papir?

Po vanjskom izgledu, obliku bi te knjižice mogli držati za molitvenike. Koljnofski učitelj Naković je od 1877. redovito priredjivao molitvenike za narod pod naslovi: »*Věnac*«, »*Duhovni Věnac*«, »*Srědnji Věnac*«, »*Novi Duhovni Věnac*«, »*Novi Srědnji Věnac*«, »*Nebeska Koruna*«, »*Zlatna Koruna*«, »*Nova Zlatna Koruna*«. Sadržajno se po vanjskoj raspodjelu »*Spominki*« držu crikvenoga liturgičnoga ljeta: Božić, Novo ljeta, K sv, Duhu, Sv. Trojstvo, Jačke Jezusu i srcu Jezusevom, o Svetom Križu, BDM kot zaštitnici/braniteljici, posebno uticanje črnoj Madoni BDM u Koljnofu, Andjelu čuvaru, Od Muke Kristuševe, Na kolena upadjemo, O Božjoj providnosti, na svetke svecev: sv. Štefana mučenika, sv. Petra i Pavla, sv. Štefana ugarskoga kralja, Sv. Antona, sv. Martina, sv. Florijana, sv. Rozaliji, itd. itd., ...u prvom redu Marijanske jačke i Litanije: Ocu Bogu,

Obitelj Pinezić u 1916. ljetu za vrime Prvoga svitskoga boja

arhiv hštd

BDM za osobnu pobožnost i molitve: Molitva va stiski boja, Molitva za vošćane, ...i slično

Ali te jačke ne otpisuju nijednoga molitvenika, držu se samo liturgičnoga rasporeda crikvenoga ljeta. Po sadržaju su to čisto nove i nastale iz tuge, boli, brige, strašne krize i potučenosti PSB. Od sebe je razumljivo, da je rječnički repertoar vezan usko za jezik Crikve, koga je Beatrix naučila, uvježbala u crikveni obredi i školskom vjeronauku. Tako npr. *svit je u pogibelji – utiši ov*

plamen vrući; kerv rumena je procurila i kriči k tebi; u velikom zmaljanje za sine, oce, sirote, udovice, siromahe, stare, ...prošnje za mir i poziv Koljnofcev da idu pred Koljnofsku BDM i povidaju tugu i žalost vrimenta: Hodte sada simo vsa hervacka braća. Na jeziku se jako more slijediti Nakovičev jezični put. Čisto jednostavan, uvježban, predočljiv i razumljiv jezik za svakoga stanovnika Koljnofa i ostalu „hervatsku braću“. I ufam se, da se nije i neće nigdor popiknuti na patriotskom jeziku, ki

je danas pod uticajem Drugoga svitskoga boja nedopusćen, zabranjen, ar smo osvidočeni da se današnji mir more navličići na sva prošla vrimenta. Povijesno se ne smi potisnuti, da su Koljnofci pri narodnom glasovanju u Šopronu 14. 12. 1921. ljeta glasovali za ostanak u Ugarskoj.

Najbolji primjer, izgleda sažetak svih jačak, sve boli i tuge je *Molitva za vošćane va boju* (donašamo ju u originalu; vidi okvir na lijevoj stranici).

Tako se danas zadovoljšćinom i ponosom spominjamo tete Bare, naše tajnovite pjesnikinje PSB i zahvalnošću na Šimonovu tetu Lizu, ka je bila babica ovih pjesam. A ne kanimo se pozabiti ni Agnese Szabó Lovasné, ka je u hrvatskom kalendaru u Madjarskoj i u HRVATSKI NOVINA imala i ime Lanković. (NB)

*) (*Lovasné Szabó Ágnes, Az első világháború emlékei a kópházi parasztkulturában, Pinezits Jánosné Tauber Beatrix versei, 2017., 229-328. Donaša samo madjarski prijevod pjesam; Agnjica S. L Lanković, Jačke iz Koljnofa, NARODNI KALENDAR, Budimpešta 1986., 168-169.*)

— 58 —

Zadržaj.

Jačke k-Jezusu.	Stran
1. Jezus v novom	3
2. Hođi, hođi Jezus	5
3. O naš Jezus slatki	6
Jačke k. bl. D. Mariji.	
4. Spravlajte se	6
5. Hodte sada simo	7
6. Hodte skupa	8
7. Marija, Marija ti pomoć	9
8. Poslušajte o keršćani	11
9. Marija, Marija, ugerska	12
10. O Marija, Majka mila	13
11. Mi k Majki šetujemo	14
12. Marija mili glas	15
13. Ne plačite braća	16
14. O Marija cvět ruměni	17
15. Očenašev kraljica	17
16. Lipa zora, o Marija	18
17. Vsada poglej	19
18. Marija Dívica poglej	20
19. Bože Otac	21
Božićne.	
20. Čudna zvezdaj	22
21. Narodil nam	24
22. O preželjno	25
23. Radujte se vsi	26
24. Tihá noć je	27
Od sv. Štefana mučenika.	
25. Pozdravljen budi	28
Od sv. Ivana apostola.	
26. Sveti Ivan	29
Na novo leto.	
27. Tisuc devet sto	31

— 59 —

	Stran
Na tri kralje.	
28. Pozdravljeni budte	32
Od sv. Štefana kralja.	
29. Kade si ugerska	33
30. Pozdravljen budi	33
31. Štefan i Marija	34
Od sv. Martina.	
32. Hvaljen budi	35
Od sv. Florijana.	
33. Florijan Jezusa	36
Od sv. Rokuša.	
34. O Rokuš	37
Od sv. Antona.	
35. Pozdravljeni budi	38
Od sv. Rozalije.	
36. Lipa med	39
Od sv. Sebastijana.	
37. Sebastijan odičeni	39
Na dan imena Marije.	
38. Radostno se	40
Litanija ocu Bogu	42
Litanija bl. D. Mariji va vsih potrebečina	46
Molitva k. bl. Dívici Mariji	50
Molitva va času boja	52
Molitva za vošćane	53
Molitva sv. Oca, pape Benedikta	55
Molitva va stiski boja	55
Molitva od muke Kristuševe	57
Konac.	